

VKLJUČITE SE! OMOGOČITE ŠPORT ZA VSE!

Vključeni v življenje

INKLUZIJA V ŠPORTU IN INKLUZIJA V JUDU

Gradivo za medije
Marec 2021

1. INKLUZIJA NA SPLOŠNO

Inkluzija zagovarja ohranitev identitete posameznika ob njegovi vključitvi v družbo. Pojem se je začel uporabljati ob snovanju pedagoških programov za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. **Unesco** inkluzijo opredeljuje kot popolno sprejemanje in vključevanje vseh otrok in mladostnikov s ciljem razvijanja sožitja in občutka pripadnosti, tako v razredu kot v družbi.

Inkluzija ni isto kot integracija. Z **integracijo** navadno mislimo prilagajanje posameznika (osebe s posebnimi potrebami) šolskemu okolju. Integracija pomeni vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne šole, ampak do meje, ko lahko dosežajo standarde. Ko oziroma če jih ne dosežajo več, se ne morejo več vključiti. Otrok, ki je na vozičku, ne more obiskovati šole, v kateri ni dvigala. Otrok, ki je slep ali slaboviden, ne more obiskovati šole, ki nima ustreznih pripomočkov. Integracija tako ponavadi pomeni, da se otrok prilagodi pričakovanjem ustanove.

Inkluzija naj bi dala večji poudarek na prilagajanje okolja, ne samo otrokom s posebnimi potrebami, ampak vsakemu otroku posebej. Otrok se še vedno mora prilagajati, a prilagoditi se mora tudi okolje. Ne gleda se več samo otrokovih težav, motenj in primanjkljajev, ampak tudi, kaj otrok potrebuje, da je vključen, uspešen, in da lahko prispeva k skupnim dosežkom. Inkluzija tako ni namenjena samo otrokom s posebnimi potrebami, ampak vsem otrokom. Z njo bi dosegli, da bi bili v šolah poleg uspešnosti pomembna tudi vključenost in dobro počutje vseh otrok. Sprejemanje posebnosti vsakega posameznika in prilagajanje vzgojno-izobraževalnega dela vsakemu posamezniku je bistvo inkluzije.

Inkluzija se najpogosteje omenja v povezavi z izobraževanjem. **Zakon o usmerjanju otrok/mladostnikov s posebnimi potrebami** (2000, 2011) daje učencem/dijakom s posebnimi potrebami možnost vključevanja v izobraževalne programe. Med skupine učencev s posebnimi potrebami sodijo: učenci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni učenci, gluhi in naglušni učenci, učenci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani učenci, dolgotrajno bolni učenci, učenci s čustvenimi in vedenjskimi in motnjami, učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU), otroci/učenci z avtističnimi motnjami.

Pojem inkluzije še vedno sproža vprašanja tako v javnosti kot v šolski praksi. V Sloveniji v praksi danes še vedno **prevladuje integracija (ne inkluzija)**. V rednih šolah imamo možnost prilagojenega izvajanja učnega programa z dodatno strokovno pomočjo, vse druge oblike pomoči izvajajo v specializiranih ustanovah. Ključni dejavnik za razvoj inkluzivne prakse je namreč dobro izobražen vzgojitelj in učitelj, ti pa pogosto čutijo, da **niso dovolj strokovno usposobljeni za delo z drugačnimi otroci**.

Inkluzija pa ni omejena le na vključevanja ali integracijo ljudi s posebnimi potrebami v redno šolanje in v širšo družbo. Načelo inkluzivnosti naj bi temeljilo na tem, da se tudi okolica kaj nauči od manjšin.

Viri: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/na-kratko/174645902>
https://www.pef.upr.si/info_tocka/zanimivosti/2011050308395789/Kaj%20je%20inkluzivna%20pedagogika?/
<https://old.delo.si/sobotna/inkluzija-ni-le-za-otroke-s-posebnimi-potrebami-pri-nas-vsi-neradi-hodijo-v-solo.html>

VKLJUČITE SE! OMOGOČITE ŠPORT ZA VSE!

Vključeni v življenje

2. INKLUZIJA V ŠPORTU

Šport na splošno in še posebej borilni športi so nosilci filozofije medsebojnega spoštovanja in so zato primerno okolje za inkluzijo. Kljub pozitivnim usmeritvam, ki izhajajo iz sprejetih dokumentov na evropski in nacionalni ravni (npr. dokument Evropske komisije Bela knjiga o športu, 2012), je v Sloveniji **športnih programov za osebe s posebnimi potrebami malo**. Primer **dobre prakse v Sloveniji je inkluzija v judu**, ki že prek dvajset let omogoča enakovredno vključevanje vseh športnikov.

Inkluzija v športu pomeni šport oseb z različnimi zmožnostmi. Temelji na enakih možnostih za vse športnike. Pomeni odpiranje vrat tako običajnih, kot specializiranih športnih sredin, kjer lahko športniki s posebnimi potrebami enakovredno drugim športnikom, ki so brez posebnih psihofizičnih ovir, izbirajo programe in dejavnosti ter se med različnimi ponudbami na trgu svobodno odločajo, katera športna panoga ali športno društvo jim ustreza. **Možnost izbire je temeljni pogoj za inkluzijo.**

Z vključevanjem pripadnikov segregiranih skupin v športna društva se večajo možnosti za njihovo inkluzijo v družbo. V **Smernicah za šport in rekreacijo invalidov** je zapisano: *»Vključenost športnikov invalidov v društvo pomaga premagovati predsodke in strahove pred to populacijo, ki so predvsem posledica nepoznavanja življenja invalidov zaradi njihove socialne izoliranosti, kar velja tako za otroke kot odrasle. Spodbuja tudi medsebojno druženje in spoznavanje na društvenih prireditvah, kar pomeni polnopravno socializacijo invalidov.«*

Vključevanje športnikov z raznolikimi sposobnostmi v običajne športne sredine na vseh nivojih, tako rekreativnih kot vrhunskih, laičnih in profesionalnih, v vseh starostnih obdobjih in v vseh športnih panogah, je eden od temeljnih **nacionalnih in evropskih interesov**. Enakopravno vključevanje vseh ljudi v športne dejavnosti je zapisano v številnih dokumentih: **Nacionalni program športa v RS 2014-2023, Akcijski program za invalide 2014-2021, Bela knjiga o športu, Strategija EU o invalidnosti 2010-2020, Konvencija o pravicah invalidov.**

Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji od 2014 do 2023 deli programe na štiri področja: šport v vzgojno-izobraževalnem sistemu, pristočasna športna vzgoja in občudnijske športne dejavnosti, tekmovalni šport ter šport oseb z drugačnimi zmožnostmi. Končni cilj vseh področij je **šport za vse**, ki se izvaja na nivoju športne rekreacije.

Dokumentu Evropske komisije **Bela knjiga o športu (2012)** na treh mestih izpostavlja zaščito invalidov. Opredeljuje, da šport vključuje vse državljane ne glede na spol, raso, starost, invalidnost, vero ali prepričanje, spolno usmerjenost, socialni ali ekonomski položaj. Poudarja, da šport pomembno pripeva k gospodarski in socialni povezanosti in bolj integriranim družbam ter da morajo imeti vsi državljani možnosti za šport.

Pomembno okolje za športnike z motnjo v duševnem razvoju predstavlja **Specialna olimpiada**. Julija leta 1968 so se odvile prve Mednarodne igre Specialne Olimpijade v Chicagu (Illinois, ZDA).

Glavni cilji Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji (2014) na področju vključevanja otrok in mladine s posebnimi potrebami in invalidov so: izboljšati povezave med šolami, športnimi in drugimi društvi, ki izvajajo programe za otroke in

VKLJUČITE SE! OMOGOČITE ŠPORT ZA VSE!

Vključeni v življenje

mladine s posebnimi potrebami in invalidov so: izboljšati povezave med šolami, športnimi in drugimi društvi, ki izvajajo programe za otroke in mladino s posebnimi potrebami, izboljšati povezave med športnimi društvi in dobrodelnimi društvi, ki izvajajo programe za invalide, vzpostaviti šport invalidov na lokalni ravni, povečati število športno dejavnih invalidov, vključenih v športne programe na področju športne rekreacije in tekmovalnega športa za 200 %.

Podatkov o dejanskem številu vključenih športnikov z raznolikimi sposobnostmi v Sloveniji ni, prav tako ne podatkov o številu oseb z oviranostjo v Sloveniji. Je pa slednji podatek ocenjen na od **160.000 do 170.000** oseb (delovnih invalidov, otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, vojaških in vojnih invalidov ter zmerno, težje in težko duševno in najtežje telesno prizadetih oseb).

Enega od pomembnih družbenih podsistemov predstavljajo **invalidi** (skoraj 15 % svetovne populacije). Leta 2006 sprejeta **Konvencija o pravicah invalidov** v svojem 30. členu ureja pravico invalidov do sodelovanja v kulturnem življenju, rekreaciji, prostočasnih dejavnostih in športu. V Sloveniji nimamo načrtne vzgoje mladih športnikov invalidov, nimamo mreže centrov za šport invalidov in ustrezno usposobljenih trenerjev, niti programov za usposabljanje trenerjev športnikov s posebnimi potrebami.

Vir: 13. kongres športa za vse, Športna rekreacija invalidov, zbornik prispevkov, 2018,

https://www.researchgate.net/publication/329487994_Enake_moznosti_in_inkluzija_v_judu_Equal_opportunities_and_inclusion_in_judo

3. INKLUZIJA V JUDU

Inkluzivni judo pomeni judo za otroke, mladostnike in odrasle z intelektualno ali telesno oviranostjo in s težavami v duševnem zdravju. Pomeni torej **enake možnosti za vse judoiste**, ne glede na različne sposobnosti posameznika.

V judu najdemo veliko različnih vrst invalidnosti in različne izraze za inkluzijo v judu, kot so: judo za slepe, judo za gluhe, g-judo, judo za invalide, judo s prilagoditvami, judo za osebe s posebnimi potrebami, judo za vse, judo za intelektualno ovirane (ID judo - intellectual disability), vključujoč judo, posebni judo, modificirani judo itd. V Sloveniji je bil inkluzivni judo do leta 2017 imenovan G judo. **G-judo** je okrajšava za "**gen**" ali "**gan**" judo, ki naj bi v japonsščini pomenil inkluziven, torej vključujoč.

Pomembno vlogo ima izrazoslovje, povezano z inkluzijo v judu. Socialni model invalidnosti spodbuja uporabo **dostojanstvenih besednih zvez**, ki na prvo mesto postavlja človeka, športnika, judoista in šele nato njegovo posebnost, drugačnost. Bolj primeren izraz je "judoist z intelektualno oviranostjo" kot "intelektualno oviran judoist". Poleg tega raje govorimo o različnih sposobnostih (»diverse abilities«) kot o nesposobnostih (»disabilities«). Pri inkluziji gre namreč predvsem za **enakovredno obravnavo različnih programov in športnikov** (judo za vse, judo za veterane, judo za netekmovalce, judo za osnovnošolce, za cicibane, za judoiste z invalidnostjo, za ženske ...).

VKLJUČITE SE! OMOGOČITE ŠPORT ZA VSE!

Vključeni v življenje

Inkluzivni judo je v porastu tako v Sloveniji kot v tujini in se lahko izvaja z **namenom terapije, rekreacije** (s poudarkom na vključenosti) **ali kot tekmovalni šport**. Iz pregleda svetovne literature je razvidno, da se judo velikokrat uporablja tudi kot **rehabilitacijski program**, v katerem otroci in odrasli sproščajo svoje notranje stiske in napetosti in počasi postajajo del običajne družbe.

Mnogim osebam z invalidnostjo vključitev v skupnost, društvo pomeni več kot neinvalidom. To se močno odraža pri ljudeh z intelektualno oviranostjo, ki imajo zaradi preteklega odnosa družbe do njih manj možnosti izbire in enakovrednega vključevanja. Velikokrat so povezani le z ožjo družino, saj težje sklepajo trajna prijateljstva. Ko se vez z družino prekine, jim skupnost, kjer so sprejeti in poznani, lahko pomeni edino trajnejšo vez. V praksi zato inkluzijo najbolj razumejo predvsem starši otrok z intelektualno oviranostjo in tudi športniki s telesno oviranostjo. Po mnenju staršev oseb z različnimi sposobnostmi je **ključ uspešnega inkluzivnega programa »trener oz. trenerka s srcem«**.

Inkluzivni judo ima **dolgo tradicijo v praksi, v znanosti pa je manj prisoten**. Sedemindvajsetletna zgodovina (1994 -2021) slovenskega inkluzivnega juda prinaša izkušnje in znanja v praksi, primanjkuje pa strokovne literature in raziskav. Inkluzivni judo sicer obravnavajo strokovnjaki in znanstveniki na področju kineziologije, socialnega dela, športa, pedagogike, medicine, zdravstvene nege, fizioterapije, psihologije in filozofije. Ugotovitve raziskovalcev v glavnem kažejo na **pozitiven vpliv vadbe juda na ljudi z motnjami v duševnem razvoju**.

Začetki inkluzije v judu segajo v petdeseta leta prejšnjega stoletja, ko je v Angliji začela trenirati skupina slepih judoistov. Kasneje se je inkluzivni judo razširil v druge evropske države. **V Sloveniji so leta 1994 v Kopru in Portorožu začeli trenirati judoisti z motnjami v duševnem razvoju**. Leta 2004 je bil v okviru mednarodnega tekmovanja inkluzivnega juda v Sloveniji organiziran seminar na temo inkluzivnega juda. Nekateri sodniki so takrat opravili licenco za sodnika inkluzivnega juda.

Ključni nosilec programov inkluzivnega juda v Sloveniji je **Judo zveza Slovenije (JZS)**. V okviru JZS že od leta 2004 deluje **Komisija za inkluzivni judo**, ki skrbi za strokovni razvoj panoge. V okviru JZS deluje 76 klubov, od tega je **sedem inkluzivnih judo klubov**: JK Koper, JK Jesenice, JK Sokol Ljubljana, JK Z'dežele Sankaku Celje, JK Murska Sobota, JK Železničar Maribor in JK Sankaku Ljubljana. Pomemben podporni partner inkluzivnega juda je OKS, pa tudi Zveza ŠIS-SPK in Specialna olimpijada Slovenije, Fakulteta za šport, MIZŠ, MDDSZ, MZ.

Leta 2017 je JZS v Sloveniji izvedla prvo **Državno prvenstvo v inkluzivnem judu**, ki se imenuje **»Festival juda za vse Jožeta Škrabe«**, in je enakovredno potrdila sistem točkovanja. To odpira vrata v uradne tekmovalne sisteme in financiranje na višjem nivoju kot je Olimpijski komite Slovenije – Zveza športnih zvez in Zveza za šport invalidov Slovenije - Paraolimpijski komite. V judu je sicer uradni tekmovalni sistem urejen le za slepe judoiste, saj je judo za slepe paraolimpijski šport.

Pomemben dosežek slovenskih judoistov inkluzivnega juda je, da so **od 2019 dalje uvrščeni na svetovno lestvico** (<https://ifon.world/ranking/>). Uradno objavljena lestvica mednarodne organizacije VIRTUS (prej INAS) združuje športne discipline intelektualno oviranih športnikov. S tem dosežkom lahko uradno govorimo o **vrhunskem športu oseb z intelektualno oviranostjo**.

VKLJUČITE SE! OMOGOČITE ŠPORT ZA VSE!

Vključeni v življenje

V slovenskem inkluzivnem judu se trenutno v sedmih inkluzivnih judo klubih vključuje 153 oseb z različnimi sposobnostmi. Gre za različne psihofizične izzive športnikov kot so: težave v duševnem zdravju, lažja in zmerna intelektualna ali telesna oviranost (npr. Downov sindrom, cerebralna paraliza idr.) ali poškodba glave kot posledica nesreč. V inkluzivni judo sta vključena tudi dva slepa oz. slabovidna judoista. Vrhunske rezultate je dosegla gluha judoistka Eva Zorko, ki je na olimpijskih igrah gluhih v Rimu leta 2001 osvojila zlato medaljo, leta 2004 pa je v Moskvi osvojili kar dve zlati medalji na Svetovnem prvenstvu za gluhe imenovanem World Deaf Martial Arts Championships.

JUDO KLUB	ŠTEVILO JUDOISTOV INKLUZIVNIH PROGRAMOV
JESENICE	6
KOPER	64
MURSKA SOBOTA	11
SANKAKU LJUBLJANA	5
SOKOL	42
Z'DEŽELE SANKAKU CELJE	7
ŽELEZNIČAR MARIBOR	18
SKUPAJ	153

Ključni dejavniki za uspešno inkluzijo v judu so:

- sistemska podpora (naklonjenost države – relevantnih ministrstev, lokalne skupnosti z oddelkom za šport),
- podpora relevantnih organizacij (Judo zveza Slovenije in judo klubi, OKS, Zveza ŠIS-SPK, Specialna olimpijada Slovenije, Fundacija za šport, Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij, osnovne in srednje šole, fakultete),
- podpora sponzorjev in donatorjev (iz gospodarstva),
- podpora prostovoljcev.

Brez aktivnega sodelovanja in podpore vseh akterjev inkluzija ni možna. Z omenjenimi dejavniki so povezani tudi **ključni izzivi inkluzivnega juda** v Sloveniji. Judo zveza Slovenije si prizadeva za: okrepitev ozaveščenosti o pomembnosti inkluzije v športu in širši družbi, intenzivnejšo podporo s strani pristojnih ministrstev (Min. za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; Min. za izobraževanje, znanost in šport; Min. za zdravje), pridobivanje podpore sponzorjev in donatorjev (iz vrst podjetij) ter za okrepitev izobraževanja in usposobljenosti trenerjev v športnih klubih za izvajanje inkluzije.

Vir: JZS, <https://judoslo.si/>; <https://www.sankakuljubljana.eu/objava-v-medijih/pregledni-clanek-na-temo-inkluzije-v-judu/>

VKLJUČITE SE! OMOGOČITE ŠPORT ZA VSE!

Vključeni v življenje

4. DONACIJA IN OZAVEŠČEVALNA KAMPANJA DRUŽBE MERCATOR – »VKLUČENI V ŽIVLJENJE«

Družba Mercator v letu 2021 v **partnerstvu z Judo zvezo Slovenije in OKS** pričenja dolgoročno sodelovanje z namenom **podpore in ozaveščanja o inkluziji v športu**. Aktivnosti je združila pod sloganom »Vključeni v življenje«. Gre za nadgradnjo Mercatorjeve letošnje kampanje 2020 na temo povezovanja.

Prva skupna aktivnost družbe Mercator, Judo zveze Slovenije in OKS predstavlja **donacija inkluzivnim judo klubom z dobrodelno prodajo risbic otrok zaposlenih v Mercatorju**:

- Otroci zaposlenih v Mercatorju so ob novoletnem obdarovanju decembra 2020 dobremu možu pripravili risbe na temo obdarovanja in povezovanja.
- Zbranih je bilo 791 risb, ki so marca 2021 ponujene na dobrodelni prodaji, ki poteka prek spletne galerije.
- K dobrodelnemu nakupu otroških risb za podporo inkluzije v športu je povabljen širša javnost.
- Družba Mercator bo poleg izkupička iz dobrodelne prodaje otroških risb k donaciji dodala lastni finančni prispevek v višini 7.910,00 eur.
- Skupni znesek donacije bo namenjen Judo zvezi Slovenije in sedmim inkluzivnim judo klubom za podporo pri nakupu opreme, pripomočkov za trening, usposabljanju trenerjev in delovanju inkluzivnih klubov.

Družba Mercator si bo v sodelovanju z JZS in OKS v olimpijskem letu prizadevala za širše ozaveščanje javnosti o pomenu vključevanja oseb z intelektualno ali telesno oviranostjo v šport in družbo.

Več: <https://www.mercator.si/projekti/dobrodelna-galerija/>

Informacije za medije:

Rok Rakun, Judo zveza Slovenije: 031 290 371, pr@judoslo.si

Alja Pahor, Olimpijski komite Slovenije: 031 645 951, alja.pahor@olympic.si

Tina Bajde, Mercator: 01 560 61 01, tina.bajde@mercator.si

